

TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN OKULLARIN EĞİTİMİNİ HAZIRLAYICI ÇALIŞMALAR

Özbay GÜVEN (*)

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de Cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar incelenmiştir. Türkiye'de beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirmeye yönelik çalışmaların asıl atılımı, Cumhuriyet'ten sonra yapılmıştır. Atatürk'ün "Modernleşme" politikası doğrultusunda, yurt düzeyinde, gerçekleştirilen reformlardan beden eğitimi ve spor da payını almış, modern anlamda beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için kurslar açılmaya başlanmıştır. Bu amaçla sporda ileri giden İsveç ve Almanya gibi ülkelere devlet desteği ile öğrenciler yollanıp, geleceğin eğitici kadrolarını yetiştirme imkânları, sağlanmıştır. Beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1932'de Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Şubesi açılmış, böylece Türkiye'de beden eğitimi ve spor çok hızlı bir gelişim sürecine girmiş, çok kısa zamanda büyük mesafeler katetmiştir. Türkiye'de bir ekol olan Gazi Terbiye Enstitüsü Beden Eğitimi Şubesi/Bölümü/Yüksek Okulundan başka, ülkemizin değişik illerinde de Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri/Yüksek Okulları açılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Beden Eğitimi ve Spor Okulları.

PREPARING STUDIES ON EDUCATION FOR TRAINING SCHOOLS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS DURING THE PERIOD OF DECLARATION OF TURKISH REPUBLIC

ABSTRACT

In this study, preparing studies on education for training schools of physical education and sports teachers during the period of declaration of Turkish Republic were investigated. According to the policy of modernization of Atatürk, the reformation of the feasibility of physical education and sports were taken for granted on the other reformations which were being held in all around the country and some courses based on the modernization policy of Atatürk were opened to train the teachers of physical education and sports. For the purpose of training the trainers of future, some students were sent to be trained of advanced level of education sports with the support of the state to the advanced countries like Sweden and Germany. In Gazi Education Institute Physical Education Department was founded to train teachers of physical education in 1932. In this way, physical, education and sports went, into a rapid program of development and took long distances in a very short time, many Physical Education and Sports Departments and Schools were, founded in different cities of our country other than Gazi Education Institute. Physical Education Department/School which was an outstanding innovation in Turkey.

Key Words: During the period of declaration of Turkish Republic, Schools of physical education and sports teacher, Schools of physical education and sports .

(*) Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ANKARA

GİRİŞ

Bu çalışmada, Cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar incelenecektir. Bu dönemdeki faaliyetleri incelerken, Osmanlı'nın son dönemindeki eğitimde modernleşme hareketlerinin Cumhuriyetle bir bütünlük sağlayacağı düşünülmüştür. Bu açıdan öncelikle, Tanzimat'tan Cumhuriyete kadar olan dönem içerisindeki faaliyetler üzerinde durulacak, daha sonra araştırmanın amacını teşkil eden Cumhuriyet dönemindeki beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar değerlendirilecektir.

Beden eğitimi derslerinin okullara girişi çok yenidir. 1869 yılında yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde, çeşitli okullarda gösterilecek dersler arasında erkek rüştiyelerinde "ciirnasik" dersi yer almaktaydı (1). Bu şuada, Sultan Abdülaziz tarafından Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde batılı öğretim yapan "Mekteb-i Sultani", şimdiki adı ile Galatasaray Lisesi faaliyete geçirilir (1869). Okulun beden eğitimi öğretmenleri Sadrazam Ali Paşanın zamanında Fransa'dan getirtilir. Fransa'dan ilk önce Mösyö Curel, daha sonrada Mösyö Moiroux adındaki beden eğitimi öğretmenleri gelmiştir. Mösyö Curel Fransa'dan gelirken beraberinde cimnastik araçları da getirmişti. 1877 yılına kadar Galatasaray Lisesinde öğretmenlik yapan Mösyö Moiroux bir süre sonra Yüzbaşı rütbesi verilerek Topthane Askeri Sanayi Mektebine cimnastik öğretmeni olunca, yerine İtalyan Martineiti atanır (2). Bu öğretmenler getirdikleri cimnastik ile, ilk modern sporun temelini ülkemizde atan şahıslar olurlarken, bize beden eğitimi, cimnastik olarak girmiştir. M. Moiroux'un en kabiliyetli öğrencisi Ali Faik Bey (Üstünidman) 1871 yılında girdiği Galatasaray Lisesinden 1879 yılında mezun olur olmaz aynı okulda öğretim üyesi olarak görev alır. Ali Faik Bey'in bu okulda yerleşip görev almasında hocası M. Moiroux'un önemli katkıları olmuştur. Ali Faik Bey 1923 yılına kadar aralıksız (44 yıl) bu görevde kalmış, "Faik Hoca" adıyla hatırlanırken yüzlerce sporcu ve cimnastikçi yetiştirmiştir. Galatasaray Lisesi'nin öğretmenlerinden Faik Bey ve arkadaşı Binbaşı Mazhar Hoca (Kazancı) Türkiye'de aletli cimnastik sporunun da temelini atan şahıslar olmuşlardır. Bu öğretmenler öğrencilerine sadece spor yapmayı değil, vatanseverliği, insanlığı, haşin olmamayı, sağlam olmayı, gürlütüsünü çıkarmadan memleket sevgisini en yüksek bir ölçüde yüreklerinde taşımayı davranışlarıyla öğretiyorlardı (3).

1892 yılında İstanbul'da kuşlan Aşiret Mektebi'nin birinci ve dördüncü sınıflarına "Talim" ve son sınıf dersleri arasında da "ayak talimi" dersi konulur (4). Askeri okullardan Bahriye Mektebi ve Maçka Askeri Mektebi'ne, daha sora Darüşşafaka'da da müfredat programlarına "beden eğitimi" dersi konulur (5).

Selim Sırrı Tarcan (d. 1874 Yenişehir-ö. 2 Mart 1957 İstanbul) 1882'de "Mekteb-i Sultani" ye yazılır (6). Burada Faik Bey'in yol göstermesiyle spora başlar. Selim Sırrı Tarcan Galatasaray Lisesi'nin dördüncü sınıfında okurken 1890'da buradan ayrıılıp "Mühendishane-i Berri-i Hümayun'un" (Kara Harp Okulu Yan Kuruluşu) İstihkâm sınıfına geçer (7). Burada birçok spor branşlarında başarılı olur. Selim Sim Tarcan, "Mühendishane-i Berri-i Hümayun"'da iken, ders veren öğretmenlerden, Erkânıharp zabiti Kaymakam Neşet Bey ve Miralay Esat Bey'in halleri, tavırları, dersi anlatış tarzlarından etkilenir ve bu iki öğretmeniyle özdeşleşir (8). 1896 da İstihkâm teğmeni olarak bu okulu bitirir ve teğmenlik görevini ifa eder (9). 1896'da İzmir Yenikale'ye istihkam zabiti olarak tayin olur. 1899'a

kadar İzmir'de geçildiği dört senede öğretmenliğe ve yazarlığa başlar (10). İzmir İdadisi, Sanayi Mektebi ve bir hususî mektepte cimmastik dersleri verir (11). Hizmet gazetesine yazılar yayınlar (12). 1900'de İstanbul'a yüzbaşı olarak Anadolu istihkâmlarına tayin olunur (13). 1901'de Mühendishane-i Harbiye'de eskrim ve cimmastik öğretmenliği yapar. Ayrıca Topçu İdadisi ile Hendese-i Mülkiye'de, Aşiret Mektebinde, Darüşşafakada, Mercan İdadisinde, Debistanı İranîyan'da, Kadıköy Darülrifanında beden eğitimi öğretmenliği yapmaktadır (14). 1904'te Kolağası olan Selim Sırrı Tarcan meşrutiyetin ilânına kadar Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da öğretmen olarak kalır (15).

Selim SUTI Tarcan Meşrutiyet'in ilanını müteakip 1908 Eylül'ünde İstanbul'da Mercan yokuşunda hususi bir "Terbiye-i Bedeniye Mektebi" açar. Bu okul ülkemizde açılan ilk beden eğitimi okuludur. Bu okulun müfredatında cimmastik, kılıç, meç, boks ve atıcılık dersleri vardır. Bu okul 1909 yılının Nisan ayma kadar muntazam bir şekilde işler. Selim Sırrı Tarcan 1909 Mayıs'ında Ordu tarafından İsveç Stokholm'e Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne tahsile gönderilince o müessese kapanır (16).

Selim Sırrı Tarcan, İsveç'te iki senelik tahsili bir buçuk senede tamamlar ve İsveç kralı tarafından Vasa nişanesi ile taltif edilir (17). Selim Sırrı Tarcan, beden eğitiminin birçok ilimlerle ilgisini ve önemini öğrendikten sonra 1910 yılında yurda döner ve döndükten bir süre sonra da askeriyeden istifa ederek kendisini spor ve beden eğitimi çalışmalarına verir. O zamanlar okul programlarında beden eğitimi dersi yoktur (18). Bir iki lisede program dışında bu çalışmalara yer verilirdi (19). 14 Temmuz 1910'da (20) zamanın Maarif Nazırı Emrullah Efendi Selim Sim Tarcan'ı "Maarif Mektepleri Müfettişliği Umumiliği"ne tayin eder. Selim Sırrının bu göreve atanması ile ülkemiz okullarında beden eğitimi çalışmalarının bilimsel ve melodik biçimde girişinin başlangıcı denebilir (21). Selim Sırrı Tarcan müfettişlik vazifesinden başka, İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda ki beden eğitimi derslerine de girer. Amacı yeni anlayışa göre beden eğitimi dersini öğretecek elemanları bulup yetiştirmektir. Bu öğretmenleri kısa süreli kurslardan, memleketin birçok okullarında faydalanma imkânını buluyordu (22).

Cimmastik dersini kız mekteplerine sokmak için uğraşan Tarcan, önce bu işi başaracak bayan öğretmenleri yetiştirmek için İstanbul'da ilkokulların öğretmen bayanlarından yüz kadarına bir Muallim Mektebinin tatbiki salonunda bir sene kadar ders vererek yetiştirdikten sonra, onları memleketin her tarafındaki kız orta mekteplerine dağıtmak istiyordu. Fakat Şeyhülislâm müsaade etmez. Bu sefer Evkaf Nezaretine müracaat ederek dersi medreselere haftada iki saat idman dersi koyar. Bir sene sonra bayanları da derse başlatır (23) (24).

Selim Sırrı Tarcan, 1911 yılında liselerin birinci ve ikinci sınıflarına beden eğitimi derslerinin konulmasını sağlar. Fakat bu dersler başlangıçta zorunlu değildi. Bu hareket, okullarımıza beden eğitiminin bilim metodlarıyla ilk girişi olmuş ve ampric cimmastik yerini İsveç cimmastiğine bırakmıştır. 1913 yılında yayınlanan "Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı"nda ilkokul dersleri araştırma "Terbiye-i Bedeniye ve Mektep Oyunları" dersi konulur (25).

Memleketimizde beden eğitimi bir ilim olarak ilk defa ortaya atan Selim Sırrı Tarcan olmuştur. Ondan evvel Faik Hoca gibi uğraşanlar da vardır. Onların da kendilerine göre değer ve hizmetleri inkâr edilemez. Fakat ilk defa bilgi olarak bunu tahsil eden ve onu ilim

esaslarına göre memleketimizde yayan Selim Sırrı Tarcan olmuştur (26). Selim Sırrı Tarcan, ampirik birisi değildi. Spora heveslenip öyle kalmamış, okumuş çok kültürlü bir insan, çok ansiklodik malûmat sahibiydi (27).

1912-1914 yılları arasında kız ve erkek sultanilerde beden eğitimi dersleri haftada iki saate çıkarılır. 1915 yılında kabul edilen "'Erkek Öğretmen Okulu Tüzüğü"'nde bugünkü dille beden eğitimi öğretmeni yetiştiren okulun kurulması amaçlanır (28). "Terbiye-i Bedeniye Muallim" adı altındaki bu okulun yapımına Çağaloğlu'nda ki bir arsada başlanır. Okulun yapımı bitince I. Dünya Harbi başlar. Askerler bu binayı işgal ederler. Askerler çıktıktan sonra ise bu binaya Maliye Nezaret'i el koyar ve içine bir bez fabrikasının çıkırıkları konulur. Böylece bina ellerinden çıkar, burası da kapanmış olur (29).

Selim Sırrı Tarcan'm öğrencileri, spordaki ilerlemelerini, tam bir bütünlükle ortaya çıkarabilecek seviyeye erişmiştir. Bunu bir törenle halkın gözü önüne koymak, o töreni de her yıl tekrarlanacak bir örnek gibi yerleştirmek istiyordu. Bunun için Mayıs ayı içerisinde "İlkbahar Talebe Bayramı"'nı tasarlar. O geçişte hep bir ağızdan söylenecek canlı bir beste arar. Vaktin darlığı ve bestekârların hazuliksızlığı yeni bir yerli beste yaptırmaktansa denenmiş bir yabancı besteyi adapte ettirmeyi düşünür (30). İsveç'li Felix Korling'in bestesinden Türkçeye uygulanan gençlik marşı İsveççe adı Tre Trallade Jantor (Şakıyan Üç Genç Kız) olan marşın Türkçe güftesini Ali Ulvi Elöve yazdı (1916), Selim SUTI Tarcan 1916'da besteyi 4'i*az değiştirerek Kadıköy İttihat Spor çayırında çalınıp söyler (31). Bu bayramın ve bu marşın (Gençlik Marşı/Dağ başını duman almış) o günden üç yıl sonra Kurtuluş Savaşının ilk çetin merhalesinde Mustafa Kemal'e bu marş Samsun'dan Havza'ya giderken yol arkadaşlığı edecek ve yanındakilere öğretecektir. "İdman Bayramı" o, ilk talebe şenliği daha sonra Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak bastığı günün (19 Mayıs 1919) yıldönümünde yapılan "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı" oku* (32).

1916'dan başlayarak, Kadıköy İttihat Spor Kulübünde (Fenerbahçe Kulübü) alanında Dar'ül-muallimîn-i Âliyesi tarafından okûlulararası büyük cimnastik ve spor müsabakaları tertiplenmeğe başlanmış ve buna, "İdman Bayramı" adı verilmiştir. Şimdiki "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı" nm ilk nüvesi, Selim SUTI Tarcan tarafından yani "İdman Bayramı" olarak ilki 29 Nisan 1916'da, ikincisi 11 Mayıs 1917 Cuma günü yapılmıştır. Ondan soma Cumhuriyete kadar "idman Bayramı" yapılmamıştır. Mustafa Kemal'in bu "İdman Bayramı"nın ikincisinde İttihat Spor Kulübü'nün şeref tribünlerinde seyretmesi "İdman Bayramı"nın havasına bir fevkaladelik vermiştir. O tarihlerde bu idman Bayramlarını hazırlatan Dar-ül-muallimîn-i Âliye Müdürlüğü Beden Terbiyesi Öğretmeni ve Müfettiş-i umumisi Miralay Von Hof Paşa, İsveç usulü tertip ve cimnastiklerin öncülüğünü yapıyorlardı (33).

CUMHURİYET DÖNEMİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Kurtuluş Savaşı bitip zafer kazanıldıktan sonra sıra, milletin her bakımdan kalkınması için alınacak tedbirlere gelmiştir. Milletin fikren, ruhen ve bedenen kalkınmasında kendisine büyük görev düşen eğitim işi ele alınacaktır. 1921 Temmuzunda toplanıp çalışmalarını

bitirmeden dağılmış olan "Maarif Kongresi'nin devamı, 15 Temmuz 1923 - 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında sürdürülmüş ve "Birinci Hey'et-i ilmiyye (Bilimsel heyet)" adıyla eğitim tarihimize geçmiştir. Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa Beyin başkanlığında toplanan (40) kişilik bu heyette "Terbiye-i Bedeniye Muallimi" (Beden Eğitimi Öğretmeni) Selim Sırrı da bulunmaktadır. Bu Heyetin, eğitim, eğitimin planlanması yolundaki çalışmaları ve uğraşları maddeler halinde suçlanırken, 5'inci madde olarak "İzcilik ve Beden Eğitimi" de geçmektedir. İcra Programının tesbiti sırasında "Darümuallimîn ve Darümuallimat (Erkek ve Kız Öğretmen Okulu) nizamname ve programları", "Sultani (Lise) İzcilik Teşkilat Esas-yesi", "Terbiye-i Bedeniye Darümuallimini (Beden Eğitimi Öğretmen Okulu) gibi konular da maddeler halinde kayda geçmiştir. Bu İlmi Heyetin çalışmaları sonunda 14 Ağustos 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısında okunan İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu)nın programında Millî Eğitimle ilgili bölümde 6'ncı madde olarak "Ferdin bedenî fikri kabiliyetleri gibi ahlâki ve içtimâî kabiliyetleri de inkişaf ettirilecektir. Bu maksada vusul için bir Terbiye-i Bedeniye Darümuallimin'i (Beden Eğitimi Öğretmen Okulu) açılacak. İzcilik Teşkilâtına tedricen içtimâî esasta tevfiik olunacaktır" sözleri yer almaktadır. Böylece, Selim Sırrı Tarcan'ın Beden Eğitimi Öğretmeni, bir ara İstanbul Erkek Öğretmen Okulunun (Yüksek Öğretmen Okulu ile birlikte) Müdürü, Beden Terbiyesi Umumi Müfettişi olarak gösterdiği büyük çabalar sonucu, beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi işi bir "Hükümet Görevi" olarak belirmiş bulunmaktadır. Buna göre Selim Sırrı Tarcan bir yandan Öğretmen Okulundaki öğrencileri hazırlamaktadır. Diğer okullara da beden eğitimi yayma, Kız Okullarında, hattâ Dinî Tefrisat yapan okullara, Medreselere bile bu işi sokma savaşı vermiş; başarılı da olmuştur (34).

Beden eğitimi, bir kere mekteplerin tefrisatına girdikten sonra yapılacak iş, öğretici hazırlamaktır. Ne Muallim Mektebinden çıkan gençler, ne onların güzideleri Selim Sırrı Bey'i tatmin etmiyordu. Beden eğitimi öğretmenliğini bir meslek olarak kurmak ve o mesleğe liyakatli unsurlar hazırlamak lâzımdı (35) Cumhuriyet'in ilânından sonra ülkemizde okulların açılması her geçen gün artmaktaydı. Avrupa milletlerinin beden eğitimi konusu üzerine takip ettikleri metodları öğrenmek ve memlekete dönüşlerinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1925 yılında Almanya'ya bir, İsveç Stokholm'deki Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne de üç öğrenci (İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'ndan Selim Sırrı Tarcan'ın öğrencisi Nizamettin Kırşan, Galatasaray Lisesinden Vildan Aşu* Savaşır ve Suat Hayri Ürgüplü) gönderilir. Ancak, Suat Hayri Ürgüplü Fransa'ya giderek başka bir branşta tahsil yapar (36).

Ülkemizde okullarımızdaki beden eğitimi derslerinin boş geçmemesi ve artan beden eğitimi öğretmeni ihtiyacının karşılanması için, 1926 yılında Selim Sırrı Tarcan Bey'in teşebbüsüyle bir beden eğitimi okulunun açılması düşünülür. Böylece beden eğitimi ve spor davası için önce eleman işinin halledilmesine önem verilir (37). Cumhuriyet idaresi Maarif Vekili Necati Bey tarafından İstanbul Çapa'da Kız Öğretmen Okulunun yanında 3000 TL sarfıyla bir beden eğitimi salonunun yapımına başlanır. Salon 1927 yılında tamamlanır (38). 1927-1928 öğretim yılında kız ve erkeklere mahsus, bir yıl süreli teorik ve pratik eğitim yapan "Jimnastik Muallimleri Kursu-Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kursu" bu beden eğitimi salonunda açılır. Bu kursun açılış amacı; o zamana kadar beden öğretmenliğini herhangi bir şekilde almış şahısları yeni cereyanlardan haberdar etmek ve meslekteki gelişmelerini sağlamaktır (39). Selim Sırrı Tarcan, bu kursların müdürlüğünü üzerine alır ve

bazı derslere de kendisi girer. Ayrıca bu kurslar için İsveç'ten üç beden eğitimi öğretmeni getirilir. Bunlardan biri kız adaylar için bayan Inge Nerman (İsveç'in en tanınmış cimnastik üstadı olan Miralay Nemnan'ın kızı) (40), diğeri erkek adaylar için Rangar Johnson, üçüncüsü masaj ve tıbbî cimnastik için Suen Alexanderson'dur. Bu kursa ilk önce vilayetlerden Millî Eğitim Teşkilatınca, bu mesleğe istekli ilkokul öğretmenlerinden kabiliyetli olanlar davet edilir. Bu adaylardan başka, beden eğitimi öğretmenliğini herhangi bir şekilde almış olanlar (Ordu'dan, Polis'ten ve İtfaiye Teşkilatından) da bu kurslara çağırılırlar. Adaylar önce mesleki kabiliyet imtihanına girerler. Burada imtihanı kazanamayanlar geri gönderilirler. Kazananlar ise üç aylık pratik ve teorik eğitime devam ederler. Üç ay sonra kursiyerler tekrar imtihana girerler. Burada imtihanı kazanamayanlar geri gönderilirler. Kazananlar ise üç aylık pratik ve teorik eğitime devam ederler. Üç ay sonra kursiyerler tekrar imtihana girerler, imtihan sonunda başarısız sayılarak yeterli olamayanlar, geldikleri vilayetlere geri gönderilirler. İmtihanda yeterli sayılanlar ise üç aylık eğitimlerini bir seneye tamamlayarak mezun olurlar. Bu kurstan yeterlilik belgeli "Beden Eğitimi Öğretmeni" sıfatıyla mezun olanlar, orta dereceli okullarda görevlendirilirler (41).

Bu ilk kurstan sonra 1928-1929 öğretim yılında ikinci bir kurs daha açılır. Kursu sadece vilayetlerden Millî Eğitim Teşkilatınca gönderilen kabiliyetli ilkokul öğretmenleri alınır. Bu kurstan bu dönemde de yine bir yıllık mezun verilir. 1929-1930 öğretim yılında da kurs aynı şekilde sürdürülür. Yurt dışındaki eğitimlerini tamamlayan Nizamettin Kuşan ve Vildan Aşır Savaşır 1929 yılında yurda dönünce bu kursta hoca olarak görev alırlar. Üç yıl mezun veren bu kurslardan, 148 erkek ve 63 kız mezun edilerek orta dereceli okullarda görevlendirilir. Orta dereceli okulların az olması nedeniyle beden eğitimi öğretmenleri yeterli sayılır ve 1930 yılından sonra kurs eğitimi durdurulur. Bu kurs mezunlarından Zehra Alagöz 1930 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından İsveç Stokholm'deki Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne yüksek tahsil için gönderilir (42).

Selim Sırrı Tarcan'ın 1927 yılında Çapa'da açtığı Beden Eğitimi Kurslarını Amerikalı milyoner Otto Hermann Kahn (d. 21.2. 1867 Mannheim - ö.29.3.1934 New York) ziyaret eder ve çok beğenir. Otto Kahn, Selim Sırrı Tarcan'ın adına 2500 TL göndererek yüzde altı faizi olan 150 İmayı her yıl mesailerini takdir ettiği beden eğitimi öğretmenlerine vermesini tavsiye eder. Selim Sırrı Tarcan, 1928-1943 yılları arasında Otto Kahn mükâfatını 32 erkek ve 15 bayan beden eğitimi öğretmene vermiştir (43).

GAZİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

Orta dereceli okullara öğretmen yetiştirmek üzere 1926 yılında Konya'da "Orta Muallim Mektebi" adıyla kurulan okul, bü* sene sonra 1927-1928 öğretim yılında Ankara'ya şimdiki Merkez Bankasının olduğu semtteki eski bir binaya taşınır. O yıl pedagojik şubesi de açılarak müessesenin adı "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" olarak değişir. Bu arada şimdiki Gazi Eğitim Fakültesinin bulunduğu binanın yapımına, Mimar Kemalettin Beyin bir ön Avrupa gezisi dönüşünden sonra, Muallim Mektebi eski binadan bu yeni binaya taşınır. Bu arada diğer şubeler açılarak eğitim genişletilir. Beden Eğitimi Şubesi'nin açılabilmesi için bu binanın yanında bir de beden eğitimi salonu ve spor sahasının yapımı faaliyetine başlanır. 1932 yılında salonun ve sahanın yapımı biter. 5 temmuz 1932 tarih ve

105 sayılı "Talim ve Terbiye Kurulu" kararı ile Gazi Eğitim Enstitüsünde erkekler için üç yıl süreli "Beden Eğitimi Şubesi" 1932-1933 öğretim yılında açılır (44). Beden Eğitimi Bölümü ilk yılında eğitime 22 talebe ile başlar (45).

Açılan bu bölüme Millî Eğitim Bakanlığınca Almanya'dan uzman beden eğitimi öğretmeni Bay Kurt Deinas getirilerek öğretim kadrosuna alınır. Bu sırada Türk beden eğitimi öğretmenleri yurdun çeşitli yerlerinde beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapıyorlardı. Bunlardan Nizamettin Kırşan, İstanbul Erkek Öğretmen Okulunda Vildan Aşır Savaşır, Galatasaray Lisesi'nde ve Zehra Alagöz de tahsilini yeni tamamlayıp gelince, İsmet Paşa Kız Enstitüsü beden eğitimi öğretmenliğinden Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Şubesine alınarak çalışmaya başlarlar. Ancak şubede kız öğrenci olmadığı için, Zehra Alagöz nazari derslerde görevlendirilir. 1937 yılına kadar yalnız erkek beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bu kurum 1937 yılından itibaren bayan beden eğitimi öğretmeni de yetiştirmeye başlar. Bayan öğrencilerin derslerine girmesi için İstanbul Alman Lisesibeden eğitimi öğretmeni bayan Margarete Korge'de bölümün öğretim kadrosuna Bakanlıkça sözleşmeli olarak dahil edilir. Bu şuada 1934-1935 öğretim yılında Enstitü'nün ilk mezunlarından Mehmet Arkan ve Cemal Alpman Millî Eğitim Bakanlığınca seçilerek Almanya'ya Berlin Üniversitesi Beden Eğitimi Enstitüsüne üç yıllık tahsile gönderilir. Bir yıl soma 1935-1936 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünün ikinci mezunlarından, Hasan Örengil, Cevdet Anın ve Ahmet Yaraman yine Almanya'ya Berlin Devlet Eğitimi Akademisi'ne üç yıllık yüksek öğretime, yine Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne öğretmen yetiştirmek üzere gönderilir (46).

Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünde derslere giren Bay Kurt Deinas, II. Cihan Harbinin çıkması nedeniyle 1939 yılında memleketine dönmek zorunda kalır. Boşalan kadroya o zaman Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü hizmetinde atletizm antrenörü olarak çalışan Macar antrenör Gyula Ratkai atletizm derslerine girmek üzere bölüme alınır. Margrette Korge'nin de eski görevine dönmesi üzerine Enstitü ilk mezunlarından Pakize Gökay ve Ankara Gazi Lisesi beden eğitimi öğretmeni İlyas Sınai göreve getirilir. Bu arada Almanya'daki eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen beden eğitimi öğretmenleri yedek subaylık muvazzaf askerlik hizmetlerini bitirince, 1940 yılı başında ikinci sömestreden itibaren Enstitü'de beden eğitimi öğretmeni olarak görevlendirilip çalışmaya başlarlar. Cevdet Anın ve Hasan Örengil öğretim yılı sonunda eski görevlerine dönerler (47). Ahmet Yaraman Ankara Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu ve Devlet Konservatuarında öğretmen olarak görevlendirilir. Fakat kısa bir süre çalışmadan sonra "Sarılık" hastalığına yakalanarak çok erken yaşta vefat eder (48).

Gazi Eğitim Enstitüsünde eğitim ve öğretim süresi ilk yıllarda üç yıldır. Bu uygulama, 1937 yılı ortalarında Orta Öğretimdeki beden eğitimi öğretmeni ihtiyacı nedeni ile, şubenin öğretim süresi iki yıla indirilerek değiştirilir. O yıl, üçüncü sınıfta bulunan öğrencilerde yıl yarısından soma, "2,5" yıllık mezun olarak beden eğitimi öğretmeni olurlar (49). Ayrıca o yıl öğretmen okulu mezunlarından başka, Lise mezunlarından da kız öğrenci alınır. Öğretmen okulu mezunu olma şartı kaldırılır (50). Bu iki yıllık uygulama, 1941 yılına kadar devam eder ve 1942-1943'ten sonra süre tekrar üç yıl olur. Bu arada, 1939-1942 yılları arasında beden eğitimi öğretmenleri için tekâmül kursu açılır. Okullarda gündün güne artan beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını karşılamak üzere açılan bu kurslardan birisi, 1942 yılında İstanbul Çapa'da Üniversite veya Lise mezunu kız ve erkeklere, ayrı ayrı olmak

üzere kısa dönemli üç aylık yardımcı beden eğitimi öğretmenliği kursu olarak değiştirilir. Bu kurstan, 18 kız ve 32 erkek yardımcı beden eğitimi öğretmeni mezun edilir. Yine 1942-1943 öğretim yılında İstanbul Haydarpaşa Lisesinde, beden eğitimi öğretmenlerinin bilgilerini yenilemek amacıyla, öğretmenlerin tatil aylarında kız ve erkek öğretmenlere ayrı ayrı tekâmül kursları açılır (51).

Gazi Eğitim Enstitüsünde üç yıl devam eden beden eğitimi bölümü, beden eğitimi öğretmeni ihtiyacı dolayısı ile tekrar iki yıla indirilir. İkinci ve üçüncü sınıfta olan öğrenciler, aynı yıl mezun olurlar. Bu iki yıllık uygulama 1949-1950 yılına kadar devam eder. Gazi Eğitim Enstitüsünün yanında, körlere için yaptırılan binada üç yıl öğrenim süresi olan, "Beden Terbiyesi Yüksek Enstitüsü" açılır* (52). Bu Enstitünün amacı, orduya ve çeşitli kurumlara yüksek vasıflı beden eğitimi öğretmenleri ile antrenör, monitör (antrenör yardımcısı) yetiştirmek, beden eğitimi ve sporun sağlık, teknik kurallarını belirlemek, sporcuların sağlık, işlerini düzene koymaktır. Hasan Ali Yücel, Vildan Aşır Savaşır ve Nizamettin Kırşan bu okulun açılması için çalışmış olan kişilerdir (53). Fakat, açılan bu okulun bütün ihtiyaçları, öğretmenleri ve öğrencileri Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü tarafından karşılanan bir müessese şekline dönüşür. "Beden Terbiyesi Yüksek Enstitüsü"nde eğitim ve öğretim iki yıl devam eder. Bu okuldan üç yıl üzerinden bir dönem mezun verilir. Çünkü, Gazi Eğitim Enstitüsünün öğrencileri hangi sınıfta iseler, aynı şekilde bu okula alınırlar. 1951 yılının sonunda, bu okul kapatılır ve tekrar üç yıl öğretim süreli olmak üzere Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü açılır ve 1982 yılına kadar devam eder. 1980 yılında Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü adını alır. 1982 yılında, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi ile birleşerek Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü adını alarak, dört yıl eğitim ve öğretim süreli bir bölüm haline gelir (54). Bu bölüm 1992 yılında Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu olarak en son adını alır.

EDİRNE BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN OKULU

Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümündeki statüye göre, 1944 Ekim'inin sonlarına doğru, 1944-1945 öğretim yılında Edirne'de beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi için bir "Beden Eğitimi Öğretmen Okulu" açılır*. Öğretim kadrosuna da Cevat Tiniç, Faik Gökay ve Pakize Gökay getirilir. Ancak, okul ikinci yıl kapatılır. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'ne taşınır. İkinci sınıfa geçen öğrenciler ve ikmale kalanlar eğitim ve öğretimlerine Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'nde devam ederler (55) (56). Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmeni iken Edirne'deki okulda görevlendirilen Pakize Gökay ile eşi Faik Gökay'da bu öğrencilerle birlikte Ankara'daki öğretim kadrosunda yer alırlar (57).

ÇAPA EĞİTİM ENSTİTÜSÜ BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

Ülkemizdeki beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını karşılamak için 1947-1948 öğretim yılında, Çapa Eğitim Enstitüsü'nde iki yıl eğitim süreli olan bir beden eğitimi bölümü açılır. İki yıl eğitim yapıldıktan sonra, 1949 yılı sonunda bu okul kapatılarak Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'ne nakledilir. Bu bölümün ikinci sınıf öğrencilerinden Hazi-

ran döneminde başarılı olanlar mezun olurlar. Bütünlemeye kalanlar ve 1. sınıftan 2. sınıfa geçen öğrencilerse, Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünde eğitimlerine devam ederler (58).

İSTANBUL EĞİTİM ENSTİTÜSÜ BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü uzun yıllar eğitim ve öğretim vermişti. Daha önceleri, beden eğitimi bölümü açılmış ve kapanmıştı. Daha sonraları ise, beden eğitimi; Fen ve Edebiyat Bölümlerinde yardımcı branş olarak okutulur. 14 Haziran 1966'da Çapa Eğitim Enstitüsü, Fikirtepe 'de yapılan yeni binalara taşınır ve adı, İstanbul Eğitim Enstitüsü olur. 1967-1968 öğretim yılında da üç yıl öğretim süreli olmak üzere beden eğitimi bölümü açılır. 1970-1971 öğretim yılında ismi İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü olur. 1980 yılında ise, Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü adını alır. 20 Temmuz 1982 tarihinde 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile 4 yıl eğitim süresi olan İstanbul Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi ile birleşir. Dört yıllık eğitim ve öğretim süresi olan bu okulun adı Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü olur. 1992 yılında ise adı Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu olur (59).

DIYARBAKIR VE İZMİR EĞİTİM ENSTİTÜSÜ BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMLERİ

İstanbul Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünün açılmasından bir yıl sonra, 1968-1969 öğretim yılında, İzmir Bornova Yüksek Öğretmen Okulu ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsünde, üç yıl eğitim süreli olmak üzere beden eğitimi bölümleri açılır. Ancak, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'ndeki Beden Eğitimi Bölümü bir yıl eğitim yaptıktan sonra, 1970 yılında kapatılır ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne nakledilir (60) (61).

Nisan 1978'de Diyarbakır Eğitim Enstitüsüne bağlı olarak beden eğitimi bölümü tekrar açılır. Bölüm ilk açıldığında 60 öğrenci alır. Bu 60 öğrencinin 30'u yatılı, 30'u gündüzlü olarak öğrenim görmüşlerdir. Bölüm ilk yıl dört öğretmenle eğitime başlamıştır ve daha sonraki yıllarda öğretmen açığı bir türlü tamamlanamadığı için 1980 yılından itibaren bölüme öğrenci alınmaz. Bölüm aldığı öğrencileri mezun ettikten sonra kapanır (62).

İzmir Bornova Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü iki yıllık eğitimden sonra. 1970-1971 öğretim yılında İzmir Buca Eğitim Enstitüsüne taşınır ve ismi Buca Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü olur. Daha sonra ismi Buca Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü olur. Eğitim ve öğretim 1982 yılına kadar devam eder. 1982 yılında 9 Eylül Üniversitesine bağlanır (63).

EĞE ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEK OKULU

1977-1978 öğretim yılında Ege Üniversitesinde dört yıllık eğitim ve öğretim süresi olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu açılır. Okulun amacı; üniversite öğretimi düzeyinde

beden eğitimi ve sporun her dalında eğitici, öğretici elemanlar yetiştirerek çağdaş sporu yurt düzeyine yaymak, bu alanda araştırmalar yapmak, ülke sporu ile ilgili resmî ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak, meslekle ilgili hizmetiçi eleman yetiştirmek için her türlü eğitim programlarını düzenlemek ve uygulamak, Ege Üniversitesindeki öğrencilerin boş zamanlarını sporla değerlendirmeye yardımcı olmaktır (64).

Bu okul ilk mezununu 1981 yılında verir. Daha sonra 20 Temmuz 1982 tarihinde, 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile, Manisa Gençlik ve Spor Akademisi, Buca Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü ve Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu birleşerek, eğitim ve öğretim süresi dört yıl olan Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü haline getirilir (65). 1992 yılında Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ismini alır.

GENÇLİK VE SPOR AKADEMİLERİ

Ülkemizde, görüldüğü gibi beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla birçok okul açılmış ve bu okulların çoğunda verilen eğitim yetersiz olmuş, bazılarında da istikrarlı eğitim sürdürülmüştür.

Bu okullardan bazılarının kapatılmasından sonra, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk sporuna bilimselliği getirmek ve ihtiyaç duyulan Beden Eğitimi ve Spor teknik elemanlarını yetiştirmek amacıyla, dört yıl eğitim ve öğretim süreli olmak üzere 1974- 1975 öğretim yılında Ankara'da, "Ankara 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi", 1975- 1976 öğretim yılında da İstanbul'da "Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi" ve Manisa'da, "Manisa Gençlik ve Spor Akademisi" adıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı olarak açılır (66).

Akademiler açılırken, batı ülkelerinde kumlan öğretim kurumlarının ülkemizdeki benzerleri olması amaçlanır. Yedi yıl faaliyette bulunan Gençlik ve Spor Akademilerinin amacı:3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nun öngördüğü monitör ve antrenör ile gençlik lideri, yönetici ve uzman yetiştirmek; sürekli eğitim anlayışı içinde, mevcut elemanların yetiştirilmesi ile birlikte her türlü yaygın eğitim programları düzenlemek ve uygulamak; gençlik sorunları ile beden eğitimi ve sporun bütün alanlarında ve spor sağlığı konularında bilimsel inceleme ve araştırmalarla, plânlama çalışmaları yapmak ve yayınlarda bulunmaktır (67).

Türk sporuna üstün kabiliyetli elemanlar yetiştirmek, bilimsel araştırmalar yapmak ve sporla bilim dalları arasında bir köprü kurma görevini üstlenmelerinin yanı sıra, Türk sporu ve spor teşkilatı için büyük bir anlam ifade eden Gençlik ve Spor Akademilerinden yetişen gençlerin, Türk sporunun yönlendiricileri olmaları amaçlanmıştır. Akademilerde eğitim ve öğretim dört yıl sürerken, Millî Eğitim Bakanlığınca, beden eğitimi öğretmen ihtiyacını karşılamak için kurulan Eğitim Enstitüleri'nin Beden Eğitimi Bölümleri, akademik örgütlenmeyi geliştiremediği için, ilmin ışığında araştırmalar yapan meslek kadroları ve araştırmacılar yetiştirilememiş ve bilimsel özerkliği olan yüksek öğretim düzeyine ulaşması mümkün olmamıştır. Bu arada ülkemizin en ciddi meselelerine eğilecek akademik kadrolar ve bilimsel rütbelerin yerlerini dolduracak Gençlik ve Spor Akademileri statüsü belirlenmediğinden kapatılmak zorunda kalınır.

1982'DEN SONRA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR OKULLARI

2547 sayılı yüксеle öğretim kanununa göre , 20 Temmuz 1982 tarihli resmi gazetede yayınlanan 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile, beden eğitimi ve spor eğitimi veren kuruluşlarımızın, üniversite çatısı altında birleştirilmesine karar verilir. Daha önce de açıkladığımız gibi, Gençlik ve Spor Akademileri bağlı buldukları illerdeki Üniversitelerin Eğitim Fakültesi bünyesindeki Beden Eğitimi Bölümleri ile birleştirilerek, Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri haline getirilir. Bu uygulama 1992 yılına kadar devam eder. 1992 yılında ise büyük bir çoğunluğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'na dönüştürülür.

Üniversiteler vasıtası ile beden eğitimi öğretmeni yetiştiren okul sayısı, 1983 yılına kadar üç tane iken, bu sayı daha sonraki yıllarda artmıştır. Üniversitelere bağlı olarak 1992 yılına kadar açılan beden eğitim ve spor bölümleri şunlardır: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü (1983-1984), Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü (1985-1986), Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü (1987-1988), Adana Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü (1987-1988) (68) ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü dır (1989).

1992 yılında Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinin bir çoğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okuluna dönüştürülmüştür. Şu anda Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ve bölümlerinin sayısı 35'i aşmış olup, yeni kurulan üniversitelerle beraber bu sayının artabileceğini düşünmekteyiz.

SONUÇ

Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri/Yüksek Okulları, ülkemizde ortadereceli okullardaki beden eğitimi öğretmeni, spor yöneticisi ve antrenör ihtiyacını karşılamak, Türk sporuna hizmet etmek gayesi ile kurulmuşlardır. Bugün Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Okullarının tam anlamıyla çağdaş çizgiyi yakalayabilmeleri için, imkânlar ve ekonomi gerektiren bir yapıya da sahip olması gerekmektedir. Beden Eğitimi ve Spor Okullarından mezun olanlar, bir spor dalında uzmanlaşmış beden eğitimi öğretmeni olup istihdam edilirken, Antrenörlük Eğitimi Bölümü ve Spor Yöneticiliği Bölümü mezunlarının istihdam durumları netleşmemiştir. Bu konuda öncelikle yapılması gereken, yetkililerin ve sorumluların bilinçlendirilmesi, Beden Eğitimi ve Spor Okullarının sıkıntılarını çözmeye yönelik destek sağlanmasıdır. Bu çalışma ile, Türkiye'de Cumhuriyet döneminde beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılan okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar tesbit edilerek incelenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Okan. Kenan, Türk Spor Tarihi Mektupla Öğretim Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümleri için, MÖM Yayınları: 8, Ankara, 1975, s. 8.
2. Kahraman, Atıf, Osmanlı Devletinde Spor, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları : 1697. Başvuru Kitapları Dizisi 27, Ankara, 1995. s.641.

3. Topuz, Hıfzı, Konuklar Geçiyor, Çağdaş Yayınlan, İstanbul, 1975, s. 55.
4. Okan, Ön. ver., s.8
5. Milliyet Türkiye İller Ansiklopedisi, s. 231.
6. Dost Gözile 75 Yaşında Genç Selim Sim Tarcan, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1950, s. 51.
7. Aynı, s. 54.
8. Selim Sim Tarcan, Nasıl Konuşmalı, Ülkü Basımevi, 1939, s. 35.
9. Selim Sun Tarcan, Radyo Konferanslarım, Üçüncü Kitap, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1935, s. 5.
10. Dost Gözile 75 Yaşında Genç Selim Sırrı Tarcan, ön. ver., s.57.
11. Tarcan, 1935, ön. ver., s. 12.
12. Dost Gözile 75 Yaşında Selim Sırrı Tarcan, Ön. ver., s. 58.
13. Aynı, s. 59.
14. Aynı. s. 63.
15. Beden Terbiyesi Enstitüsü ve Selim Sim Tarcan, Beden Terbiyesi ve Spor Mecmuası'nın 40'ncü Sayısına Ektir, 1 Haziran 1942, s. 12.
16. Ergin, Osman, Türkiye Maarif Tarihi, Cild: 3-4, İstanbul, 1977, s. 1545.
17. Beden Terbiyesi Enstitüsü ve Selim SUTI Tarcan, ön. ver., s. 12.
18. Aslan, Refik, Beden Eğitimi Bilgileri, Ankara, 1979, s. 74.
19. Dost Gözile 75 Yaşında Selim Sim Tarcan, ön. ver. , s. 67.
20. Bilge. Nalan, Türkiye de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1095, Kültür Eserleri Dizisi: 137, Ankara, 1989, s.54.
21. Refik. ön. ver. s. 74.
22. Sel. Ruhi. "Selim Sun Tarcan, Beden Eğitimi Dergisi", Sayı: 5, 6 Ocak 1963, s. 5
23. Dost Gözile 75 Yaşında Selim SUTI Tarcan, ön. ver., 68.
24. Aynı. ss. 27-28.
25. Okan., ön. ver., s.8.
26. Yücel. Hasan Ali, Millî Eğitimle ilgili Söylev ve Demeçler-Hasan Ali Yücel Külliyesi I, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1573, Türk Klasikleri Dizisi: 28, Ankara, 1993, s. 125.
27. Topuz, ön. ver., s. 55.
28. Okan. Ön. ver., s. 8
29. Ergin, Ön. ver., s. 1545.
30. Dost Gözile 75 Yaşında Selim Sim Tarcan, ön. ver., s. 42
31. Meydana Laurose, Cilt:3, s. 330.
32. Aynı. ss. 42-43
33. Övmen, Hıfzırahman Raşit, "Mustafa Kemal'in Eğitimle İlişkileri ve Türk Eğitimine Etkileri, Atatürk Konferansları VI, 1973-1974'den ayıbasım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977, ss. 143-144.
34. Artın, Cevdet, "Türkiye'de Cumhuriyet Devrinde Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları ve Aşamaları" Spor Bilim, Sayı: 1, Ocak-Şubat-Mart 1990, ss. 9-10.
35. Dost Gözile 75 Yaşında Selim Sim Tarcan, ön. ver., s. 71.
36. T.C. Maarifi 1923-1943 Yılları Arası Maarifimiz, Ankara, 1944, s. 119.
37. Yücel, ön. ver., 241.

38. Ergin, Ön. ver., s. 1547.
39. T.C. Maarifi 1923-1943 Yılları Arası Maarifimiz, ön. ver., s. 120.
40. Tarcan, 1935, ön. ver., 137.
41. Cevdet Arun, M.E.B. Emekli Müşavir Baş Müfettiş, "Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurslar" konulu mülakat, İstanbul-Cağaloğlu, 6.1.1986.
42. Aynı görüşme.
43. Selim Sim Tarcan'm 5.6.1943 tarihinde İstanbul'dan Ankara'ya Gazi Terbiye Enstitüsü Beden Terbiyesi öğretim görevlisi Cemal Alpman'a gönderdiği mektup.
44. T.C. Maarifi, ön. ver., s. 120.
45. Yücel, ön. ver., s. 124.
46. Arun, Ön. ver., görüşme.
47. Cevdet Arun, "Türkiye'de Cumhuriyet Devrinde Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları ve Aşamaları", Spor Bilim, Sayı: 1, Ocak, Şubat, Mart, 1990, s. 12.
48. Aynı, s. 11
49. T.C. Maarif, Ön, ver., s. 120.
50. Arun, Ön, ver. , s. 11.
51. T.C. Maarif, Ön, ver., s. 120.
52. Cevdet Arun, Ön. ver. görüşme.
53. Nâlan Bilge, Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1095, Ankara, 1989, s. 85.
54. Cevdet Arun, ön. ver. görüşme.
55. Arun, ön. ver. görüşme.
56. Cevat Tiniç, Emekli İstanbul Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü Şube Müdürü, "Edirne Beden Eğitimi Öğretmen Okulu Kuruluşu" konusunda mülakat, Çiftehavuzlar, 10.1.1986.
57. Anın, Ön. ver., s. 12.
58. Cevat Tiniç, Ön. ver., görüşme.
59. Aynı, görüşme.
60. Vahit Erhan, Emekli İzmir Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi "İzmir ve Diyarbakır Eğitim Enstitüleri Beden Eğitimi Bölümleri" konusunda yapılan mülakat, İstanbul, 17.1.1986.
61. Bilge, ön. ver., s. 178.
62. Aynı, s. 94.
63. Erhan, ön. ver., görüşme.
64. Bilge, ön. ver., s. 125.
65. Necati Akgün, Ege Üniversitesi Fizyoloji Kürsüsü, "Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Kumlusu" konusunda 20.1.1986 tarihinde araştırmacıya gönderdiği mektup.
66. Gençlik ve Spor Bakanı Vecdi Özgülün Konuşma Demeç ve Mesajları 3 Ekim 1980-18 Kasım 1982, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları No: 31-87, Ankara, 1983, s. 181.
67. Gençlik ve Spor Akademileri Yönetmelikleri, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No: 45, Ankara, 1975, ss. 7-8.
68. Bilge, ön. ver., s. 138.